

УДК 007 : 304 : 070

АЛЬТЕРНАТИВНА СТРУКТУРА НОВИНИ ДЛЯ РАДІО І ТЕЛЕБАЧЕННЯ

Олександр Мелешенко

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Мельникова, 36/1, Київ, 04119, Україна
e-mail: office.chief@univ.net.ua*

У статті аналізуються різні варіанти структури журналістської новини. Акцент зроблено на так званій “пісковий годинник” – альтернативу широко відомої “оберненої піраміди”.

Ключові слова: новина, журналістська, лід, піраміда, передлід, деталі, подробиці, пісковий годинник, структура.

Актуальність теми дослідження. Немає нічого гіршого для журналістської практики, ніж абсолютизація вдалої композиції, чи обраного жанру, чи підбраного кута подачі зібраного матеріалу. Якщо подібне фіксується, у засобі масової інформації спостерігається застій, а про творчу манеру окремого журналіста починають казати, що той “виписався” (вичерпав себе як творча особистість) і в його голові залишилися тільки штампи, як в оповіданні К. Чапека “Експеримент професора Роусса” [1, с. 93]. Ця теза має безпосереднє відношення до структури журналістської новини, де перші двісті років існування європейської журналістики панував певний підхід, доки подія континентального масштабу не продиктувала його зміну на інший, який за наступні двісті років для певних видів ЗМІ перетворився з новаторського на рутинний.

Цілком очевидно, що новітні мас-медіа та сучасні інформаційні технології (у тому числі й у подачі новин) диктують чергову зміну “новинної парадигми”. Аналіз такої технології роботи журналіста з новинним текстом зайвий раз підкреслює актуальність порушеної проблеми.

Мета дослідження полягає у з’ясуванні особливостей різних варіантів структури журналістської новини.

Реалізація поставленої мети у цій науковій статті передбачає розв’язання таких завдань:

- визначити особливості структури журналістської новини, відомої під назвою “пряма піраміда”;
- виявити специфіку структури журналістської новини, яку знають як “обернену піраміду”;

– виокремити нову структуру журналістської новини, що виникла на стику перших двох, і називається “пісковим годинником”.

Об’єкт дослідження – новина в ЗМІ.

Предмет дослідження – різні варіанти структури журналістської новини.

Огляд наукової літератури стосовно теми дослідження. Вплив новин на творче “обличчя” періодичних видань вивчали радянські вчені А. Бессонов, З. Блисковський, Б. В’яземський, В. Ковтун, А. Кулаков, А. Максимов, О. Михальчук, Д. Пельт, В. Рижков, О. Циганов, К. Ципленков та ін. Цю тематику продовжують розробляти російські науковці В. Бакшин, В. Березін, С. Галкін, С. Головка, А. Кисельов, М. Кім, О. Лашук, М. Лукіна, О. Нестеренко, О. Самарцев, С. Самольотов, О. Тертичний, В. Тулупов, Н. Чічікіна, М. Шкондін, М. Шостак та ін. Помітними виявилися наукові розвідки болгарина Д. Георгієва, американця М. Картера тощо, підкріплені працями українських дослідників М. Василенка, О. Голік, В. Здоровеги, А. Іващук, В. Карпенка, С. Костя, В. Лизанчука, Й. Лося, І. Лубковича, А. Чічановського та ін.

Однак при цьому чимало питань, пов’язаних з альтернативою сталим варіантам структури журналістської новини для всіх видів ЗМІ, залишилося нез’ясованими. У цій науковій статті якраз і зроблено спробу це зробити.

Перспективи дослідження. Вивчення різних варіантів структури журналістської новини допоможе самим редакційним працівникам урізноманітнити свій творчий потенціал, редакціям – стати більш динамічними на ринку новин, студентам-журналістам – підвищити власний рівень фахової майстерності, а аудиторії ЗМІ – отримати більш цікаво “запакований” інформаційний продукт.

Результати дослідження можуть бути запроваджені у навчальний процес при викладанні курсів “Новинна журналістика”, “Газетна журналістика”, “Журнальне виробництво”, “Інформаційні агентства”, “Радіожурналістика”, “Телевізійна журналістика”, “Інтернет-журналістика”.

Отже, відзначимо наступне. До Громадянської війни в Сполучених Штатах журналісти будували зміст і композицію своїх повідомлень (здебільшого оперативних, новин) за принципом **прямої піраміди**, в якій центральна новина виносилася у кінцівку журналістського тексту.

лід

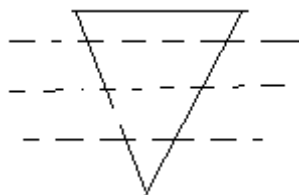
У ході війни між представниками Півночі та Півдня сталася подія, яка докорінно змінила журналістські підходи. Це давно відома історія про переривання телеграфного зв’язку, внаслідок чого Америці та світу були невідомі підсумки битви двох армій біля м. Гетісберг. Коли зв’язок з’явився, американські журналісти за прийнятими професійними стандартами почали описувати поле битви, амуніцію вояків, її колір, інші деталі, перш ніж перейти

безпосередньо до головної події. Вони не знали, що зв'язок з'явився ненадовго, і в середині передачі їхніх текстів знову пропав. Америка і світ знову не дізналися про переможця битви біля м. Гетісберг.

Звідтоді, з кінця XVIII ст., журналісти новинних служб будують композицію своїх свіжих повідомлень за новим принципом – **оберненої піраміди**. У ліді даються відповіді на традиційні запитання “Хто?”, “Що?”, “Де?”, “Коли?”, “Як?”, “Якими засобами?”, “Чому?”. Подальший текст до самого кінця насичений деталями й подробицями, які розширюють уявлення читачів про подію.

Після появи радіо, потім телебачення та мережевих ЗМІ ця практика поширилася й на них.

лід

На погляд автора, подібна практика перетворилася на деякий шаблон, що заважає появі нових підходів у створенні та подачі новин. Уже більше двохсот років новини створюються й подаються трафаретно, бездумно, бо не враховуються аудіовізуальні особливості сприйняття інформації аудиторією. Якщо в друкованій періодиці та в Інтернет-ЗМІ для сприйняття ліду спрацьовує специфіка так званого “відкладеного читання”, то зовсім інша ситуація в ефірному мовленні. Радіо позавізуальне (відсутня “картинка”), передає звук усіх типів – мовлення, що звучить, музику, шуми (звук відфільтровується від усіх інших компонентів ситуації, неминучих за зорового сприйняття ситуації), є змога поєднувати прослуховування радіопередачі з іншими справами та заняттями, де переважно зайняті руки та зір; на телебаченні ж переважно відеоряд сильно відволікає від сприйняття інформації [2, с. 157–161].

Ця специфіка не враховується сучасними керівниками, випусковими редакторами та кореспондентами телерадіоканалів, і в результаті слухачі/глядачі, нічим не підготовлені до сприйняття ліду в новині, у переважній більшості випадків його пропускають, а з другорядних подробиць і деталей не можуть реконструювати лід – такою є особливості композиції телерадіоновини. Звідси – перенесення слухачем/глядачем власного невдоволення на загальне невдоволення роботою журналістів. Не слід при цьому кивати на можливість дубляжу новини через інші інформаційні канали: далеко не у всіх є фінансові можливості щодня купувати газети, щотижня – журнали, мати Інтернет. Сьогодні для більшості населення основні джерела інформації – це телевізор і провідне радіо, а також радіоприймачі.

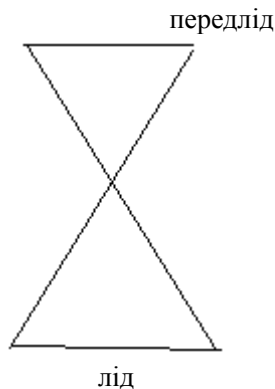
У зв'язку з цим на радіо і телебаченні у новинах доцільніше використовувати не “обернену піраміду”, а “**пісковий годинник**” – фактично зістиковані разом обернену та пряму піраміди. Пропонована конструкція диктує введення в науковий обіг терміна “**передлід**”, який готує слухача/глядача до сприйняття безпосередньо ліду. Передлід – це все одно, що сигнальне слово у

складному тексті для редактора: увага, можлива помилка! Передлід на радіо і телебаченні ніби сигналізує слухачеві/глядачеві: увага, приготуватись до сприйняття ліду!

Наведемо типовий приклад “піскового годинника”: “У Лондоні опівдні температура повітря була плюс 12 градусів. Про це російський школяр Вітя Іванов дізнався з радіоповідомлення свого англійського ровесника Джиммі Сміта, якого вчора увечері переміг на чемпіонаті Європи з радіоспорту, що проходив у столиці Великобританії” [3, с. 59].

У такій структурі новини речення “У Лондоні опівдні температура повітря була плюс 12 градусів” виконує функцію передліду, слова “про це”, “радіоповідомлення” є другорядними деталями, а перемога російського школяра на чемпіонаті Європи з радіоспорту є лідом.

Ще один приклад “піскового годинника”:

подробиці (правий бік фігури)

деталі (лівий бік фігури)

“У Москві звернули увагу на рішення керівництва бундестага ФРН увічнити на внутрішніх стінах будівлі колишнього рейхстагу написи, що їх залишили в травні 1945 року радянські воїни”. Це, безперечно, передлід. Далі йдуть деталі, подробности:

“Як мовиться у повідомленні МЗС РФ, переданому в Інтерфакс, “збережені на стінах рейхстагу написи – частина нашої спільної історії, нагадування про те, яким тривалим, трагічним і сповненим величезних жертв був шлях до миру, добросусідству та співробітництву держав континенту”.

Нарешті, повідомлення завершується лідом:

“19 квітня 1999 року у Берліні відбулося урочисте відкриття після реконструкції будівлі колишнього рейхстагу, в якому працюватиме парламент ФРН”.

На жаль, націлювання студентів Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка на перенесення досвіду використання принципу “піскового годинника” в практику роботи вітчизняних телерадіоканалів наштовхується, за словами студентів-практикантів, на

нерозуміння з боку працівників ефірних новинних служб, які виправдовуються “невкладанням за такої структури інформації в хронометраж сюжету (від 50 сек. до 1 хв. 15 сек.)”, що, як видно з наведених автором прикладів, не відповідає дійсності.

-
1. *Чапек К.* Эксперимент профессора Роусса // Собр. соч. в 6-ти т. / Карел Чапек. — Т. 1. — М. : Худож. литература, 1974. — 456 с.
 2. *Прохоров Е.* Введение в теорию журналистики : Учеб. пособие / Евгений Павлович Прохоров. — М. : Изд-во Моск. ун-та, 1995. — 294 с.
 3. *Сагалаева Ю.* Возвращение в Кучугуры / Юлия Сагалаева. — М. : Хронос, 2000. — 231 с.

NEWS ALTERNATIVE STRUCTURES FOR RADIO AND TELEVISION

Olexandr Meleshchenko

*Kyiv Taras Shevchenko National University,
Melnykova Str, 36/1, Kyiv, 04119, Ukraine
e-mail: office.chief@univ.net.ua*

Different variants of structure of journalistic news are analyzed in this article. The accent is made on so-called "sand-glass" – alternative widely known “the turned pyramid”.

Key words: news, journalistic, a lead, a pyramid, a prelead, details, details, a sand-glass, structure.

АЛЬТЕРНАТИВНАЯ СТРУКТУРА НОВОСТИ ДЛЯ РАДИО И ТЕЛЕВИДИНЕЯ

Александр Мелешенко

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Мельникова, 36/1, Киев, 04119, Украина
e-mail: office.chief@univ.net.ua*

В статье анализируются разные варианты структуры журналистской новости. Акцент сделан на так называемые “песочные часы” – альтернативу широко известной “перевернутой пирамиды”.

Ключевые слова: новость, журналистская, лид, пирамида, предлид, детали, подробности, песочные часы, структура.

Стаття надійшла до редколегії 23.12.12

Прийнята до друку 10.01.13